Socialutskottets betänkande 1986/87:31

om de homosexuellas situation i samhället (prop. 1986/87:124 delvis)

SoU
1986/87:31

I betänkandet behandlas förslagen i proposition 1986/87:124 om de homosexuellas situation i samhället, såvitt propositionen hänvisats till socialutskottet, samt motioner som rör dessa frågor. Övriga avsnitt i propositionen behandlas av lagutskottet i betänkandet LU 1986/87:28.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag i propositionen om ändring av brottsbalkens bestämmelser om olaga diskriminering (16 kap. 9 § BrB) och om åtal vid förolämpning (5 kap. 5 § BrB). Ändringarna innebär att bestämmelsen om olaga diskriminering utvidgas till att omfatta även diskriminering som sker på grund av att någon har homosexuell läggning samt att allmänt åtal i vissa fall skall kunna väckas också för förolämpning mot någon med hänvisning till hans homosexuella läggning. Utskottet tillstyrker också att organisationsstöd skall utgå till de homosexuellas organisationer.

Mot beslutet om ändring i brottsbalken reserverar sig en m-ledamot.

Utskottet behandlar vidare ett antal frågor som aktualiserats genom motioner, nämligen diskrimineringsförbudet i regeringsformen, reglerna om hets mot folkgrupp och frågan om en uppföljning av dessa, diskriminering i arbetslivet, diskrimineringsombudsmannens arbetsområde, reglerna om asyl och frågan om en uppföljning av dessa, anvisningar för upplysningsarbetet m. m. Samtliga motioner avstyrks.

Utskottets fp- och vpk-ledamöter reserverar sig mot utskottets beslut beträffande asylrätt för homosexuella och beträffande ett svenskt internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar. Vpk-ledamoten reserverar sig dessutom mot utskottets beslut beträffande diskrimineringsförbudet i regeringsformen, reglerna om hets mot folkgrupp, diskriminering i arbetslivet och anvisningar för upplysningsarbetet.

Propositionen

Regeringen har efter föredragning av statsråden Sigurdsen (socialdepartementet) och Wickbom (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen, såvitt här i fråga, att

1 *Riksdagen 1986/87. 12 saml. Nr 31*

dels godkänna de riktlinjer för stöd till de homosexuellas organisationer som förordats,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i fråga om arbetsmarknaden, bostadsfrågor m. m., asylrätt för homosexuella m. m., ungdomsskolans samlevnadsundervisning, högskoleutbildning, forskning, kulturfrågor, informationsfrågor, hälsofrågor och fortsatta åtgärder,

dels anta av lagrådet granskat förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Lagförslaget fogas till betänkandet som *bilaga 1*.

Motioner

I motion 1986/87:So151 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 3 och 4),

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser i regeringsformen, lagen om hets mot folkgrupp samt arbetsrättslagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs rörande mer beslutsam inriktning av det samhälleliga upplysningsarbetet.

I motion 1986/87:So152 av Roland Sundgren (s) hemställs

1. att riksdagen, med anknytning till relevanta delar av utredningen "Homosexuella och samhället", samt med syfte att undanröja skilda former av diskriminering, uttalar att samhället öppet bör acceptera och stödja de homosexuella,

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att behovet av forskning om homosexualitet och de homosexuellas situation beaktas i kommande forskningspropositioner.

I motion 1986/87:So153 av Hans Petersson i Röstånga (fp) hemställs

1. att riksdagen antar följande såsom motionärens förslag betecknade lydelse av 3 § utlänningslagen:

Regeringens förslag	*Motionärens förslag*
Rätt till asyl	
3 §	
En flykting skall inte utan synnerliga skäl vägras fristad i Sverige, om han behöver sådant skydd.	
Med flykting avses en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta	Med flykting avses en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av *homosexualitet eller* av sin religiösa eller politiska uppfattning och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte

lands skydd. Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

Med förföljelse avses sådan i andra stycket angiven förföljelse som riktar sig mot utlänningens liv eller frihet eller som annars är av svår beskaffenhet (politisk förföljelse).

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om internationellt initiativ i frågan om homosexuella flyktingar.

I motion 1986/87:So154 av Björn Körlof m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1) att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

I motion 1986/87:So155 av Lars Ahlmark m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 2 och 4),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående hets mot folkgrupp,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag rörande ombudsman mot etnisk diskriminering i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående asylrätt.

I motion 1986/87:So156 av Alf Svensson (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1), att riksdagen avslår förslaget till ändring i brottsbalken.

Övriga motionsyrkanden behandlas i lagutskottets betänkande LU 1986/87:28.

Utskottet

Bakgrund

De homosexuellas situation i samhället i olika avseenden behandlades i riksdagen vid flera tillfällen under 1970-talet. Riksdagens ställningstagande grundades därvid på det uttalande som gjordes av lagutskottet i det av riksdagen godkända betänkandet LU 1973:20 (s. 116). Lagutskottet uttalade i detta betänkande att samlevnad mellan två parter av samma kön från samhällets synpunkt är en fullt acceptabel samlevnadsform. Socialutskottet uttalade sig i sitt betänkande SoU 1976/77:37 för en undersökning som skulle belysa de homosexuellas situation i samhället och också innefatta frågan om vilka åtgärder som kunde behöva vidtas för att undanröja kvarvarande diskriminering av homosexuella. Det var enligt utskottets mening självfallet att samhället borde söka motverka öppen och förtäckt diskriminering av homosexuella inom såväl den privata som den offentliga sektorn. Utskottet ansåg det emellertid svårt att få en överblick över omfattningen och sättet för den diskriminering som drabbar de homosexuella. För att få en uppfattning om problemen i detta avseende och behovet av åtgärder från samhällets sida

erfordrades en undersökning som skulle belysa de homosexuellas situation i samhället. Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört (rskr. 1976/77:317).

Efter regeringens bemyndigande tillkallade dåvarande socialministern i december 1977 den av riksdagen begärda utredningen, utredningen om de homosexuellas situation i samhället (S 1977:21).

I utredningsdirektiven anfördes bl. a. att kommittén borde – utöver de undersökningar som riksdagen uttalat sig för – sammanställa och redovisa tillgänglig vetenskaplig dokumentation om homosexualitet. Kommittén borde också föreslå åtgärder som behövs för att undanröja kvarvarande diskriminering av homosexuella.

Utredningen om de homosexuellas situation i samhället (nedan kallad utredningen) överlämnade i augusti 1984 betänkandet (SOU 1984:63). Homosexuella och samhället. Utredningen konstaterade att den enda säkra skillnaden mellan homosexuella och heterosexuella är att homosexuella känslomässigt dras till personer av samma kön. Mot denna bakgrund är det enligt utredningen självklart att homosexuella inte skall diskrimineras. Utredningen föreslog olika åtgärder för att förbättra homosexuellas situation. Dessa var i korthet:

- samlevnad mellan två personer av samma kön jämställs från rättslig synpunkt i vissa avseenden med vad man i dag inom lagstiftningen kallar samlevnad under äktenskapsliknande förhållanden eller motsvarande uttryck;
- homosexuella jämställs med andra minoritetsgrupper som genom lagstiftning är särskilt skyddade mot missgynnande lagstiftning eller mot diskriminering;
- förbättrad undervisning och information om homosexuella och homosexualitet.

Utredningens undersökningar ledde till slutsatsen att två förhållanden är avgörande för homosexuellas sociala situation. Det första är att tystnaden om homosexuella och homosexualitet är i det närmaste total. Det andra förhållandet är att det existerar ett socialt förbud eller tabu mot homosexualitet. En målsättning för utredningen blev att motverka diskriminering och att få samhället att öppet acceptera och stödja homosexuella.

Endast om "förbudet" mot och tystnaden om homosexualitet försvinner kommer homosexuellas situation att bli tillfredsställande. I syfte att förbättra situationen och motverka diskriminering anvisade utredningen olika vägar, nämligen lagstiftning och information samt förbättrad undervisning om homosexuella och homosexualitet.

I *propositionen* slås inledningsvis fast att homosexuella inte skall diskrimineras och att alla former av diskriminering aktivt bör motarbetas. Socialministern ställer sig bakom utredningens slutsats att om diskriminering av homosexuella skall kunna undanröjas är det nödvändigt att samhället bidrar till att motverka negativa attityder och felaktiga begreppsbildningar. Detta kan ske på olika vägar, exempelvis genom lagstiftning, information, undervisning och en öppen samhällsdebatt. Socialministern instämmer vidare i utredningens slutsats att det måste vara en viktig samhällsuppgift att

underlätta för homosexuella att träffa andra homosexuella under goda sociala förhållanden liksom att underlätta en stabil homosexuell samlevnad. Beträffande kyrkans roll konstateras i propositionen att de kristna samfundens uppfattning alltjämt har stor betydelse för människors ställningstagande när det gäller homosexualitet. Det skulle därför vara av stor betydelse framför allt för de många kristna homosexuella om företrädare för de olika samfunden började debattera homosexualitet och de homosexuellas situation, inte bara inom den egna organisationen utan även utåtriktat. I propositionen redovisas att enligt den ekumeniska gruppen för kristna homosexuella (EKHO) har också en sådan debatt såväl inom som utom de kristna samfunden tagit sin början. Beträffande värnpliktsfrågor sägs att utredningen anför att homosexuell läggning som sådan inte får vara orsak till någon särbehandling inom försvarsmakten. Det är naturligt att man såväl inom försvaret som inom andra samhällsområden tar vederbörlig hänsyn till de svårigheter olika människors problem kan orsaka dem. Statsrådet redovisar vidare att för att ta denna hänsyn krävs emellertid enligt utredningen inte någon särskild klassificering som homosexuell vilket görs i dag. I propositionen anförs dessutom att överbefälhavaren i sitt remissvar över betänkandet anser att homosexualitet i sig inte utgör anledning till någon särbehandling inom försvarsmakten. ÖB har därför intet att erinra mot utredningens överväganden.

Propositionen behandlar härefter områdesvis de homosexuellas situation i samhället. Ett särskilt uppdrag från regeringen till socialstyrelsen aviseras. Uppdraget bör innefatta att socialstyrelsen i samråd med berörda myndigheter och de homosexuellas egna organisationer skall följa utvecklingen vad beträffar förekomsten av diskriminering av homosexuella. Socialstyrelsen bör också följa utvecklingen beträffande informationen till och om homosexuella liksom aktuell forskning.

Vidare föreslås att de homosexuellas organisationer skall ges ett särskilt bidrag med 500 000 kr. för sitt arbete på riksplanet.

I propositionen föreslås ändringar av brottsbalkens bestämmelser om olaga diskriminering och om allmänt åtal vid förolämpning.

Enligt förslaget utvidgas skyddsobjekten vid olaga diskriminering till att omfatta även diskriminering som sker på grund av att någon har homosexuell läggning. Syftet är att bereda homosexuella samma skydd mot diskriminering som för närvarande gäller för etniska minoriteter. Av samma skäl föreslås även att allmänt åtal skall kunna väckas också för förolämpning mot någon med hänvisning till hans homosexuella läggning, om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1987.

Regeringen bereder också riksdagen tillfälle att ta del av vad socialministern i propositionen anför om arbetsmarknaden, bostadsfrågor m. m., asylrätt för homosexuella m. m., ungdomsskolans samlevnadsundervisning, högskoleutbildning, forskning, kulturfrågor, informationsfrågor, hälsofrågor samt fortsatta åtgärder.

I det följande behandlar utskottet under olika sakrubriker de frågor som aktualiserats genom motioner med anledning av propositionen.

Frågan om lagstiftning mot diskriminering genom diskrimineringsförbud i regeringsformen och genom straffrättslig lagstiftning behandlas i propositionen (s. 32–39). Därvid föreslås dels att brottsbalkens bestämmelse om olaga diskriminering utvidgas till att omfatta även diskriminering som sker på grund av att någon har homosexuell läggning, dels att allmänt åtal i vissa fall skall kunna väckas också för förolämpning mot någon med hänvisning till hans homosexuella läggning. I sammanhanget görs också bedömningen att reglerna om skydd för vissa minoriteter i regeringsformen och bestämmelserna om hets mot folkgrupp inte bör ändras.

Fyra motioner tar upp frågor om lagstiftningsåtgärder på de ovan angivna områdena.

Diskrimineringsförbud i regeringsformen

Bestämmelserna i regeringsformens (RF, omtryckt 1985:866) kapitel om grundläggande fri- och rättigheter (2 kap.) fick sin nuvarande lydelse den 1 januari 1980 (prop. 1978/79:195, KU 39, rskr. 359, KU 1979/80:1, rskr. 2, SFS 1979:933) på grundval av förslag från rättighetsskyddsutredningen. I 2 kap. 15 § anges att lag eller annan föreskrift inte får innebära att någon medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till ras, hudfärg eller etniskt ursprung tillhör minoritet. Utlänningar likställs med svenska medborgare i detta avseende genom bestämmelsen i 2 kap. 20 § första stycket 6. Syftet med bestämmelserna är att ge klart uttryck för att negativ särbehandling på sådana grunder som ras och etniskt ursprung inte kan accepteras vare sig i fråga om de medborgerliga fri- och rättigheterna eller inom rättsordningen i övrigt (prop. 1975/76:209 s. 100 f.). Diskrimineringsförbudet, som vänder sig till lagstiftaren, kompletteras av kravet i 1 kap. 9 § att domstolar och myndigheter i sin verksamhet skall beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

I sammanhanget bör också bestämmelserna i 1 kap. 2 § RF nämnas, vari bl. a. anges att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Bestämmelsen är ett allmänt målsättningsstadgande och har inte karaktären av en rättsligt bindande föreskrift.

I propositionen framhöll dåvarande departementschefen det stora värde som måste anses ligga i att man vid stiftande och ändring av RF eftersträvar största möjliga enighet (s. 32). De fyra största riksdagspartierna var eniga i grundlagstiftningsfrågan och gjorde inte någon erinran mot departementschefens uttalande.

I *motion 1986/87:So151 av Lars Werner m. fl. (vpk)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser i regeringsformen i enlighet med vad som anförs i motionen (*yrkande 3, delvis*). Motionärerna hävdar att den lagstiftning som föreslås i propositionen för att skydda homosexuella mot diskriminering är otillräcklig då den endast gäller i relationen mellan enskilda medborgare men inte i relationen mellan medborgare och det offentliga.

I utredningen föreslogs att 2 kap. 15 och 20 §§ RF, som förbjuder missgynnande av vissa minoriteter i lagar och författningar, skulle kompletteras med ett förbud att missgynna någon därför att han med hänsyn till sexuell läggning tillhör en minoritet.

I propositionen (s. 32) förordas att reglerna om skydd för vissa minoriteter i regeringsformen inte ändras. Som skäl för sin bedömning anför föredragande statsrådet – här justitieministern – inledningsvis att grundlagarna anger ramen för det politiska handlandet och att de därför bör utmärkas av en viss stabilitet samt inte vara alltför detaljerade. Härav följer enligt statsrådet att grundlagsändringar inte bör genomföras utan mycket starka skäl och vara påkallade av ett behov av de förändringar som görs.

I den nu aktuella frågan är det enligt justitieministern en svårighet att utredningens underlag för förslaget är knapphändigt och att inte heller remissinstanserna har tillfört beslutsunderlaget särskilt mycket i denna del. Enligt statsrådet är det till en början alldeles klart att en eventuell grundlagsändring inte skulle kunna formuleras på det sätt som utredningen föreslagit, nämligen så att all diskriminering i lag eller annan författning på grund av att någon med hänsyn till sexuell läggning tillhör minoritet skulle vara otillåten. T. ex. bestämmelserna om sexualbrott innebär ju i många avseenden – och måste även i fortsättningen innebära – vad som skulle kunna rubriceras som en diskriminering av vissa mycket speciella typer av sexuell läggning, såsom när det gäller förbudet mot sexuellt umgänge med barn. Statsrådet anför vidare att även om man skulle begränsa ett grundlagsförbud till att gälla diskriminering på grund av att någon har homosexuell läggning uppstår tolkningsproblem. Bl. a. kan enligt statsrådet förutses att diskussion skulle uppstå om karaktären av nuvarande familjerättsliga lagstiftning, vilken som framgår av propositionens avsnitt 2.3 föreslås förbli oförändrad beträffande rätten att ingå äktenskap och att adoptera barn. En samlad bedömning gör att justitieministern anser att övervägande skäl talar för att de angivna bestämmelserna i RF inte bör ändras.

Utskottet delar den i propositionen uttalade uppfattningen att övervägande skäl talar mot en grundlagsändring. Utskottet vill även peka på att det i nuvarande bestämmelser anges att myndigheterna i sin verksamhet skall beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § RF) samt att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet (1 kap. 2 § RF). Dessa grundläggande stadganden omfattar givetvis även homosexuella. Som utskottet återkommer till i ett senare avsnitt kommer vidare socialstyrelsen att ges i uppdrag att särskilt följa utvecklingen vad beträffar förekomst av diskriminering av homosexuella. Enligt utskottets mening ger nuvarande grundlagsbestämmelser samt det särskilda ansvar för att uppmärksamma diskriminering som kommer att åvila socialstyrelsen de homosexuella ett tillfredsställande skydd mot diskriminering genom lagstiftning eller genom myndighetsutövning. Utskottet avstyrker således motion So151 (vpk) yrkande 3 i motsvarande del.

En allmän strafflagsbestämmelse om hets mot folkgrupp tillkom år 1948. Bestämmelsen överfördes sedermera till brottsbalken (BrB). År 1971 tillträdde Sverige en konvention som FN:s generalförsamling antog år 1965 om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. I samband därmed gjordes vissa ändringar i bestämmelsen (prop. 1970:87, KU 31, 1 LU 41, rskr. 261, KU 1971:5, rskr. 10, SFS 1970:224 och 1971:29).

Enligt 16 kap. 8 § BrB skall den som offentligen eller eljest i ett uttalande eller annat meddelande som sprids bland allmänheten hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung eller trosbekännelse dömas för hets mot folkgrupp. Brottet hets mot folkgrupp ingår också i tryckfrihetsförordningens (TF) brottskatalog (7 kap. 4 § 8).

Sin nuvarande lydelse fick bestämmelserna om hets mot folkgrupp i BrB och TF år 1982.

I *motion So151 av Lars Werner m. fl. (vpk)* hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser i lagen om hets mot folkgrupp i enlighet med vad som anförs i motionen (*yrkande 3, delvis*). Motionärerna understryker att de i propositionen föreslagna lagändringarna inte täcker homosexuella som grupp. Motionärerna ser inga faror för yttrandefriheten vid en komplettering av lagen om hets mot folkgrupp. Det är enligt motionärernas uppfattning fullt möjligt att ge uttryck för en kritisk hållning till homosexuella och homosexualitet, då ju lagen endast kommer att förbjuda uppenbart och kollektivt nedsättande uttrycksformer.

I *motion So155 av Lars Ahlmark m. fl. (m)* påpekas att avvägningen mellan skydd mot framställning som innefattar hot eller missaktning och tryckfrihetens krav lett till att anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse i dessa sammanhang kriminaliserats. Det är därför inte uppenbart att homosexuella skall ställas utan skydd. Regeringen bör enligt motionärerna uppmärksamt följa utvecklingen och om det visar sig motiverat återkomma till riksdagen med förslag. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna (*yrkande 1*).

Utredningen föreslog att bestämmelserna om hets mot folkgrupp i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen ändras så att anspelning på sexuell läggning också skall vara straffbar.

I propositionen konstateras att för att en skärpning av bestämmelsen om hets mot folkgrupp skall få genomslagskraft även i fråga om tryckta skrifter krävs en ändring av tryckfrihetsförordningen. Som anfördes i samband med frågan om ändring av regeringsformen krävs starka skäl för att göra en grundlagsändring, och den bör vara påkallad av ett påtagligt behov. Detta gäller enligt propositionen i särskilt hög grad när det är fråga om att göra inskränkningar i tryckfriheten som sedan lång tid tillbaka har ett mycket starkt skydd i vårt land. Justitieministern konstaterar att det i lagstiftningsärendet inte finns underlag för någon bedömning av i vad mån kränkningar av homosexuella förekommer i tryckta skrifter eller eljest i de situationer som omfattas av 16 kap. 8 § BrB. Härtill kommer att det ter sig mycket svårt

att överblicka konsekvenserna av en lagstiftning i enlighet med förslaget. Sammanfattningsvis anser inte justieministern tillräckliga skäl föreligga att föreslå en ändring av bestämmelserna om hets mot folkgrupp.

Utskottet konstaterar att också nu aktuella motionsyrkanden aktualiserar frågan om grundlagsändring. Utredningen som förordade en ändring av tryckfrihetslagstiftningen, har dock, som påpekas i propositionen, inte lämnat underlag för en bedömning av i vad mån kränkningar av homosexuella förekommer i tryckta skrifter. Inte heller i nu aktuella motioner hävdas att sådana kränkningar förekommer. Utskottet ställer sig mot bakgrund härav tveksamt till om det finns egentligt behov av en regeländring. En lagstiftning i enlighet med förslaget i utredningen har vidare svåröverskådliga konsekvenser, t. ex. genom att vissa framställningar med religiös bakgrund skulle kunna drabbas av inskränkningar med hänvisning till tryckfrihetsförordningen. Detta kan, som också framhålls i propositionen, snarare bidra till en konflikt mellan de homosexuella och samhället i övrigt än göra någon verklig nytta. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion So151 (vpk) yrkande 3 delvis.

Beträffande yrkandet i motion So155 (m) vill utskottet erinra om att uppdraget till socialstyrelsen innebär att styrelsen i samråd med bl. a. de homosexuellas egna organisationer särskilt skall följa utvecklingen vad beträffar förekomsten av diskriminering av homosexuella. Styrelsen avses återkommande lämna regeringen rapporter över bl. a. denna verksamhet. Utskottet anser det självklart att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder och i förekommande fall återkommer till riksdagen med lagförslag om regeringen skulle få information om att yttranden som kan liknas vid hets mot folkgrupp sprids om homosexuella. Motion So155 (m) yrkande 1 är därmed enligt utskottets mening tillgodosedd. Motionen avstyrks därför.

Olaga diskriminering

I brottsbalken finns två straffbestämmelser som direkt tar sikte på att motverka särbehandling på etnisk grund. Den ena avser hets mot folkgrupp och den andra olaga diskriminering (16 kap. 8 resp. 9 §).

Straffbestämmelsen om olaga diskriminering infördes år 1971 när Sverige anslöt sig till den rasdiskrimineringskonvention som nämnts ovan (s. 8). Bestämmelsens första stycke innebär att en näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom till handa på de villkor som näringsidkaren i sin verksamhet tillämpar i förhållande till andra, skall dömas för olaga diskriminering. I andra stycket stadgas att straffbestämmelsen gäller även anställda hos näringsidkaren eller andra som handlar på hans vägnar samt den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag. Tredje stycket innehåller en särskild bestämmelse om att även anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning som diskriminerar någon på grund av hans etniska tillhörighet genom att vägra honom tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra skall dömas för olaga diskriminering.

I propositionen (s. 35) föreslås att de homosexuella bereds skydd mot

diskriminering genom att bestämmelsen i 16 kap. 9 § BrB om olaga diskriminering utvidgas till att omfatta även homosexuella.

I *motion So154 av Björn Körlof m. fl. (m)* yrkas avslag på förslaget till lag om ändring i brottsbalken (*yrkande 1 delvis*). Motionärerna anser att det är omotiverat att bereda just gruppen homosexuella ökat skydd. Det finns enligt motionärerna många andra minoritetsgrupper, t. ex. fysiskt eller psykiskt handikappade, som även framdeles kommer att sakna motsvarande skydd.

I *motion So156 av Alf Svensson (c)* yrkas avslag på förslaget till ändring i brottsbalken (*yrkande 1 delvis*). Motionären påpekar att genom den skrivning som föreslås särskiljer man en grupp med visst sexuellt beteende, vilken skyddas mot diskriminering. Konsekvensen blir att homosexuell läggning skyddas mot diskriminering men inte en heterosexuell läggning.

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som framförs i propositionen att det är självklart att varje form av diskriminering av homosexuella bör motarbetas. Som framhålls i propositionen kan detta ske med olika metoder varav lagstiftning är en. Diskriminering av homosexuella genom bestämmelser i lagar eller förordningar förekommer inte i Sverige. Inte heller synes faktisk diskriminering av homosexuella i vardagslivet vara särskilt utbredd. I den utsträckning diskriminering av homosexuella ändå förekommer torde det vara just i sådana sammanhang som den nu aktuella brottsbalksbestämmelsen tar sikte på. Utskottet delar justitieministerns uppfattning att det framstår som naturligt att man inom ramen för rättsordningen aktivt försöker motarbeta sådan särbehandling som kan förekomma inom t. ex. restaurang- och nöjesbranschen eller bostadsmarknaden. För att understryka samhällets allvarliga syn på sådan diskriminering av homosexuella bör enligt utskottets mening, som föreslås i propositionen, ett diskrimineringsförbud meddelas i lag.

Påpekandet i motion So154 (m) att många andra minoritetsgrupper saknar motsvarande skydd har observerats i propositionen. Som exempel nämns diskriminering på grund av fysiskt eller psykiskt handikapp (prop. s. 37). Justitieministern konstaterar att underlag saknas i detta ärende för en bedömning av om en utvidgning av straffbestämmelsen om olaga diskriminering är ett lämpligt medel för att för sådana fall motverka en inte önskvärd särbehandling. Utskottet vill för sin del tillägga att det faktum att inte alla utsatta gruppers problem åtgärdas vid ett visst tillfälle inte bör användas som argument för att inte förbättra någon grupps situation.

I motion So156 (c) påpekas att endast en grupp med ett visst sexuellt beteende skyddas mot diskriminering. Vad först gäller personer med heterosexuell läggning vill utskottet erinra om att detta är den stora majoriteten i samhället. Bestämmelsen om olaga diskriminering tillkom för att hindra trakasserier mot minoritetsgrupper och andra former av rasdiskriminering. Det skulle naturligtvis vara tänkbart att ändra bestämmelsen så att den kommer att omfatta även dominerande grupper. Bestämmelsen skulle dock i så fall få en helt annan karaktär än nu. Det skulle inte längre bli fråga om en bestämmelse till skydd för olika minoriteter. Vad beträffar grupper med vissa andra sexuella böjelser, t. ex. sådana som riktar sig mot barn eller

har sadistiska inslag, bör dessa som även understryks i propositionen, inte skyddas av lagstiftaren i något avseende.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag till ändring av 16 kap. 9 § brottsbalken och avstyrker motionerna So154 (m) och So156 (c) såvitt nu är i fråga (båda yrkande 1 delvis).

Åtalsregeln vid förolämpning

Enligt 5 kap. 3 § BrB är det straffbart som förolämpning att smäda annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom. I 5 kap. 5 § BrB finns bestämmelser om åtal för förolämpning och övriga ärekränkningsbrott. Sådana brott får i princip åtalas bara av målsägande. Om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt får allmänt åtal väckas för förolämpning mot någon i eller för hans myndighetsutövning eller för förolämpning mot någon med anspelning på hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse.

I propositionen föreslås att allmänt åtal skall kunna väckas också för förolämpning mot någon med anspelning på dennes homosexuella läggning, om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt. Av kravet på att åtal av särskilda skäl skall vara påkallat ur allmän synpunkt följer enligt justitieministern att allmänt åtal skall väckas endast i mer svårartade fall av sådana förolämpningar som anspelar på homosexuell läggning. Det kan vara fallet då någon vid upprepade tillfällen utsätts för sådan förolämpning på sin arbetsplats eller i sitt bostadsområde (prop. s. 46).

I *motion So154 av Björn Körlof m. fl. (m) (yrkande 1 delvis)* och i *motion So156 av Alf Svensson (c) (yrkande 1 delvis)* yrkas avslag på detta propositionens förslag.

Utskottet vill för sin del erinra om att utredningen som en av sina slutsatser av sina undersökningar angav att det existerar ett socialt förbud eller tabu mot homosexualitet. Homosexuella känner en ovisshet om vad som skulle hända om de trädde fram inför omvärlden. De vågar enligt utredningen inte utesluta risken av att de blir utstötta och mister sitt arbete, anseende och fotfäste i tillvaron. Därför döljer de sina homosexuella känslor och relationer, vilket får stora konsekvenser för deras livsföring. Utskottet har tidigare anslutit sig till uppfattningen att det är självklart att varje form av diskriminering av homosexuella bör motarbetas. Förolämpningar som syftar på någons sexuella läggning torde som anförs i propositionen (s. 39) ingalunda vara ovanliga och upplevs säkerligen ofta som djupt kränkande för den personliga integriteten. Utskottet delar uppfattningen att det är betydelsefullt att samhället tydligt visar att det stöder den som blir angripen på grund av sin homosexuella läggning. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag till lag om ändring i 5 kap. 5 § brottsbalken och avstyrker motionerna So154 (m) yrkande 1 (delvis) och So156 (c) yrkande 1 (delvis).

Frågan om införande av sanktionerade förbudsregler mot etnisk diskriminering i arbetslivet inom ramen för straffrätten eller arbetsrätten behandlades utförligt i proposition 1985/86:98 om invandrarpolitiken (s. 53 f.). Föredragande statsrådet bedömde det inte som möjligt att införa sanktionerade förbudsregler. För att motverka etnisk diskriminering bl. a. inom arbetslivet infördes efter förslag i samma proposition lagen (1986:442) om etnisk diskriminering samt inrättades ett ämbete som ombudsman med uppgift att genom olika åtgärder motverka etnisk diskriminering i arbetslivet och på andra områden av samhällslivet (SfU 1985/86:20). De sålunda införda reglerna omfattar inte diskriminering på grund av homosexuell läggning.

I *motion 1986/87:So151 av Lars Werner m. fl. (vpk)* hemställs (*yrkande 3, delvis*) att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser i arbetsrättslagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna finner det tyvärr inte självklart att en fackorganisation effektivt ställer upp för en homosexuell medlem. För organisationen är det enligt motionärernas uppfattning under alla omständigheter en styrka att ha ett stöd i lagen.

I propositionen görs bedömningen att någon särskild lagstiftning mot diskriminering av homosexuella på arbetsmarknaden ej bör införas (prop. s. 14). I skälen för sin bedömning ansluter sig socialministern till utredningens uppfattning att en lagstiftning på arbetsmarknaden som endast skulle avse homosexuella ej borde införas. Socialministern anför vidare att förhållandena på arbetsmarknaden huvudsakligen skall lösas av arbetsmarknadens parter samt att de fackliga organisationerna har en viktig uppgift att motverka tendenser till diskriminering av homosexuella på arbetsmarknaden. Hon erinrar samtidigt om att utredningen ansåg sig övertygad om att en oacceptabel särbehandling av homosexuella förekommer på vissa arbetsplatser. Det är därför viktigt att förhållandena på arbetsmarknaden följs. I socialstyrelsens kommande uppdrag skall enligt socialministern ingå att följa utvecklingen bl. a. vad gäller eventuell diskriminering av homosexuella på arbetsmarknaden.

Utskottet delar uppfattningen att någon särlagstiftning mot diskriminering av homosexuella på arbetsmarknaden inte för närvarande bör införas och avstyrker därför motion So151 (vpk) yrkande 3, delvis. Utskottet vill dock betona att detta inte betyder att utskottet anser att förhållandena på arbetsmarknaden är utan problem. Som utredningen anfört och som även framhålls i propositionen kan det inte uteslutas att riskerna för oacceptabel särbehandling på arbetsmarknaden ökar. Utskottet vill framhålla att de fackliga organisationerna har ett viktigt ansvar för att förhindra en sådan utveckling. Ett kraftfullt och målmedvetet fackligt agerande är ett verksamt medel mot diskriminering i arbetslivet.

Asylrätt m. m.

Enligt 3 § utlänningslagen (1980:376, omtryckt 1984:595) skall en flykting inte utan synnerliga skäl vägras fristad här i landet om han behöver sådant

skydd. Flykting är enligt lagen en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, på grund av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller på grund av religiös eller politisk uppfattning. Med förföljelse avses sådan som riktar sig mot utlänningens liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet (politisk förföljelse).

Utlänningslagens definition av flyktingbegreppet motsvarar den som finns i Förenta nationernas flyktingkonvention.

Av 31 § utlänningsförordningen (1980:377, omtryckt 1984:933) framgår vidare att en utlänning kan beviljas uppehållstillstånd bl. a. om detta är motiverat av humanitära skäl eller om han har familjeanknytning till en person som är bosatt här. I propositionen anges (s. 16–17) att invandrarverket sedan avsevärd tid tillämpar samma principer i fråga om uppehållstillstånd på grund av påstådd familjeanknytning för såväl homosexuella som heterosexuella förhållanden. Den praxis som utbildats i fråga om beviljande av uppehållstillstånd på humanitär grund för homosexuella som här söker skydd mot förföljelse i hemlandet på grund av sin sexuella läggning ger vidare enligt socialministern ett tillfredsställande skydd för dessa personer. I propositionen föreslås således inga ändrade bestämmelser i denna del.

Utredningen gjorde beträffande frågan om s. k. sexualpolitisk asylrätt för homosexuella bedömningen att gällande lagstiftning i och för sig ger tillfredsställande garantier för att homosexuella, som förföljs i sitt hemland, får uppehållstillstånd. Enligt utredningens mening innebär också gällande lagstiftning om asylrätt att det finns utrymme för att ge förföljda homosexuella rätt till asyl. Eftersom praxis intagit en motsatt ståndpunkt föreslog dock utredningen att en uttrycklig bestämmelse om asylrätt för homosexuella som förföljs på grund av sin läggning skulle införas i 3 § utlänningslagen.

I samband med behandlingen av proposition 1979/80:96 med förslag till ny utlänningslag, m. m. aktualiserades i en motion (fp) frågan om att i 3 § utlänningslagen homosexualitet skulle anges som en grund för flyktingskap. Yrkandet avstyrktes med hänvisning till att en sådan bestämmelse skulle föra alltför långt och aktualisera andra grupper som är diskriminerade samt till att när det gäller personer som riskerar förföljelse, t. ex. i form av allvarliga frihetsstraff, för homosexualitet det ofta torde finnas skäl att låta vederbörande stanna i Sverige på grund av humanitära skäl (AU 1979/80:27 s. 43).

Invandrings- och flyktingpolitiken var under våren 1984 föremål för riksdagens prövning på grund av proposition 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken. I propositionen föreslogs ingen ändring av nuvarande praxis beträffande homosexuella som på grund av förföljelse i sitt hemland söker asyl här. Frågan togs upp i en motion (m) vari hemställdes att riksdagen skulle uttala att homosexuella bör kunna beredas asyl enligt 3 § utlänningslagen. Motionen avslogs av riksdagen. I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1983/84:30 s. 13 f. anförde socialförsäkringsutskottet att enligt utskottets uppfattning ett uttalande om att 3 § skall kunna konstituera flyktingskap för homosexuella knappast kan anses överensstämma med intentionerna bakom bestämmelsen.

I *motion 1986/87:So153 av Hans Petersson i Röstånga (fp)* hemställs att riksdagen antar motionärens förslag till lydelse av 3 § utlänningslagen (*yrkande 1*). Motionären delar utredningens uppfattning att 3 § utlänningslagen bör förtydligas på så sätt att det blir fullt klart att homosexuella kan omfattas av flyktingbegreppet. I motionen anförs vidare att homosexuella överallt i världen utsätts för alltifrån tyst diskriminering till öppen och brutal sådan oavsett lagstiftning. Möjligheterna för homosexuella att få stanna i länder dit de flyr är begränsade ofta därför att de allra flesta länder diskriminerar dem i sin lagstiftning. Därför behövs det enligt motionären ett svenskt initiativ på internationell nivå för att lösa dessa frågor (*yrkande 2*).

I *motion 1986/87:So155 av Lars Ahlmark m. fl. (m)* yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om asylrätt (*yrkande 4*). Motionärerna anknyter till utredningens förslag men anser att det kan vara vanskligt att ändra ordalydelsen i 3 § utlänningslagen med tanke på att dess definition av flyktingbegreppet motsvarar den som finns i Förenta nationernas flyktingkonvention. I denna definition inryms begreppet "tillhörighet till viss samhällsgrupp". Motionärerna anser att det kan ifrågasättas om inte de homosexuella får anses utgöra en sådan grupp och därför redan borde vara skyddade enligt 3 §. Detta överensstämmer dock inte med nuvarande svensk praxis. Däremot beviljas uppehållstillstånd av humanitära skäl enligt 31 § utlänningsförordningen. Enligt motionärerna är det oklart om de olika modellerna ger skilda resultat i den praktiska tilllämpningen. Med tanke på den förföljelse som i vissa länder från tid till annan riktas mot homosexuella bör regeringen enligt motionärerna följa utvecklingen på området och om det anses påkallat återkomma till riksdagen med erforderliga förslag.

Utskottet gör följande överväganden.

Frågan om huruvida förföljelse på grund av homosexualitet skall anses som grund för flyktingskap och den homosexuelle således beviljas asyl med stöd av 3 § utlänningslagen har alltså diskuterats tidigare. Vid lagens tillkomst hänvisade arbetsmarknadsutskottet som ovan redovisats dels till att en sådan bestämmelse skulle kunna föra för långt och aktualisera andra grupper som är diskriminerade, dels till att uppehållstillstånd beviljas förföljda personer av humanitära skäl. Socialförsäkringsutskottet ansåg år 1984 i samma fråga att ett uttalande om att 3 § skall kunna konstituera flyktingskap för homosexuella knappast kan anses överensstämma med intentionerna bakom bestämmelserna.

Socialutskottet konstaterar att en homosexuell person som förföljs i sitt hemland på grund av sin homosexuella läggning i praxis beviljas uppehållstillstånd i Sverige av humanitära skäl enligt 31 § utlänningsförordningen. Däremot är inte 3 § utlänningslagen tillämplig. Enligt utskottets uppfattning erbjuder nuvarande tillämpning av utlänningsförordningen i praktiken ett tillfredsställande skydd för homosexuella som av sådana skäl behöver en fristad i Sverige. Anledning saknas att – som även framhålls av statens invandrarverk i dess remissvar över utredningen – närmast av formella skäl göra ett ingrepp i flyktinglagstiftningen och därmed skapa ett svenskt flyktingbegrepp som inte har någon motsvarighet i Förenta nationernas flyktingkonvention. Utskottet avstyrker därför motion So153 (fp) yrkande 1.

I motion So155 (m) yrkande 4 anförs att det är oklart om en ändring av flyktingbegreppet i 3 § skulle ge ett annat resultat i den praktiska tillämpningen än nuvarande ordning. Med tanke på den förföljelse av homosexuella som förekommer i vissa länder bör regeringen enligt motionärerna ändå följa utvecklingen på området och om det anses påkallat återkomma till riksdagen med förslag. Detta föreslås riksdagen ge regeringen till känna.

Utskottet delar den oro som kommer till uttryck i motionen och som också har framförts i utredningen över att förföljelse mot homosexuella från tid till annan förekommer i vissa länder. Utskottet anser det emellertid uppenbart att om en uttalad förföljelse mot homosexuella just på grund av deras sexuella läggning skulle uppstå i något land, det är möjligt att erbjuda en fristad i Sverige utan ändring av gällande bestämmelser. Utskottet vill samtidigt fästa uppmärksamheten på att förföljelse uppstår på samma sätt på olika håll i världen mot många grupper människor. Det är därför viktigt att ha en allmän beredskap för att vid behov kunna agera för människor som är i behov av en fristad på grund av förföljelse i sitt hemland. Utvecklingen i andra länder måste av dessa skäl följas noga.

Utskottet utgår från att regeringen följer såväl tillämpningen av utlänningslagstiftningen som utvecklingen i länder där politisk förföljelse förekommer eller kan befaras uppstå. Det får därför anses obehövligt med något riksdagsinitiativ med anledning av motion So155 (m) yrkande 4, som därför avstyrks.

Av det anförda följer enligt utskottets mening att det också ankommer på regeringen att ta de internationella initiativ som visar sig påkallade för att lösa homosexuellas flyktingproblem. Utskottet anser inte att det finns behov av något riksdagens uttalande i den frågan. Utskottet avstyrker således även motion So153 (fp) yrkande 2.

Allmänna åtgärder

I propositionen (s. 29) anförs att det yttersta ansvaret för samordningen av samhällets fortsatta åtgärder för att avskaffa diskrimineringen av homosexuella åvilar regeringen. Många av de åtgärder och förändringar inom olika samhällsområden som förordats i propositionen bör dock ske genom omprioriteringar eller förändringar av arbetsmetoder etc. inom resp. verksamhetsområde. Enligt socialministerns mening behövs en samordning av övergripande karaktär av de olika samhällsinsatserna. Socialministern anmäler att hon avser att återkomma till regeringen med förslag om att socialstyrelsen får i uppdrag att svara för en sådan övergripande samordning.

Av det nämnda uppdraget bör följa (prop. s. 20–30) att socialstyrelsen i samråd med berörda myndigheter skall följa utvecklingen av de homosexuellas situation framför allt vad gäller eventuell förekomst av diskriminering och i vilka former diskriminering kan motverkas av samhället. Vidare bör i uppdraget ingå att dels planera styrelsens egna informationsinsatser, dels följa andra myndigheters information om homosexualitet och homosexuellas situation. Slutligen bör styrelsen återkommande redovisa sitt samordningsarbete till regeringen.

Tre motioner tar upp mer övergripande frågor om det samhälleliga upplysningsarbetet och insatserna för att motverka diskriminering av homosexuella.

I *motion So151 av Lars Werner m.fl. (vpk)* yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande mer beslutsam inriktning av det samhälleliga upplysningsarbetet (*yrkande 4*). Motionärerna anser att staten genom behöriga ämbetsverk, särskilt beträffande skolundervisningen samt hälso- och sjukvården, måste gå ut med direkta anvisningar för att nå effekt då det gäller att motarbeta vanföreställningar och fördomar om homosexualitet. Av särskild vikt är, enligt motionärerna, att unga homosexuella får stöd för sin identitet och personlighetsutveckling.

I propositionen anförs (s. 18) att skolan har en grundläggande uppgift att motverka diskriminering och att understryka alla människors lika värde. Det är därför självklart att skolan i sin samlevnadsundervisning har att ta upp frågor om homosexualitet och de attityder och svårigheter som möter homosexuella. Skolöverstyrelsen (SÖ) har utarbetat en särskild handledning för samlevnadsundervisningen samt som komplement till denna producerat ett servicematerial. Detta servicematerial har utarbetats efter samråd med RFSL:s lärargrupp och tar bl.a. upp homosexualitet. Vidare har SÖ medverkat till produktion av film som behandlar homosexuellas situation.

I propositionen påpekas att målen och riktlinjerna för undervisningen behandlas i olika läroplaner samt att inom dessa har lämnats ett relativt stort mått av lokal frihet och att en decentralisering av beslutsfunktionen har skett. Utifrån de allmänna målsättningarna finns utrymme för att behandla frågor om homosexualitet. Den enskilde läraren har dock ett avgörande inflytande på hur undervisningen bedrivs.

Sammanfattningsvis anför socialministern att SÖ redan vidtagit vissa åtgärder för att förbättra skolans sexualundervisning också när det gäller frågor om homosexualitet. Det är enligt socialministerns mening inte möjligt att med hänsyn till de krav och önskemål i många avseenden som skolan har att leva upp till kraftigt öka insatserna ytterligare i kvantitativt hänseende när det gäller undervisningen om homosexualitet. Det måste enligt socialministern ankomma på de myndigheter som har att avväga behovet av insatser inom skolområdet, i första hand SÖ och resp. länsskolnämnd, att bedöma vilka kvalitetshöjande åtgärder som kan vidtas.

Socialministern anför beträffande hälsofrågor (prop. s. 26–27) att utbildningen av hälso- och sjukvårdens personal bör ge ökad kunskap om och förståelse för homosexuella. Vården måste ibland anpassas till vissa grupper och för homosexuella kan det enligt socialministern finnas behov av speciella mottagningar. Mot bakgrund av HIV/AIDS-problematiken är det vidare viktigt att behovet av psykosocialt stöd i vården beaktas.

Utskottet vill inledningsvis instämma i propositionens uppfattning att skolan har en grundläggande uppgift att motverka diskriminering och att understryka alla människors lika värde. Utifrån gällande läroplaners allmänna mål finns det som nämnts i utredningen utrymme för lärarna att behandla åtgärder för att motverka diskriminering exempelvis av homosexuella. Om så sker är dock beroende av den enskilde läraren. Utskottet vill därför liksom

propositionen (s. 21) understryka den stora betydelse samlevnadsundervisningen i de olika lärarutbildningarna har för hur utbildningen senare skall bedrivas i ungdomsskolan. På samma sätt är det av stor vikt hur samlevnadsundervisning och frågor om de homosexuellas situation tas upp i utbildningar inom vårdområdet och det sociala området. Utskottet delar dock socialministerns bedömning att det bör vara en uppgift för UHÄ att överväga behovet av sex- och samlevnadsundervisning när man fastställer olika utbildningsplaner.

Den handledning som finns för samlevnadsundervisningen i skolan används enligt vad utskottet erfarit inte i den utsträckning som skulle vara önskvärt. Utskottet konstaterar därför med tillfredsställelse att SÖ nu utarbetat ett servicematerial till handledningen.

Som anförs i propositionen ankommer det i första hand på skolans egna myndigheter att informera lärarkåren om att detta material existerar. Det är givetvis av stor betydelse att även övriga läromedel behandlar homosexualitet och homosexuellas situation på ett tillfredsställande sätt. Utskottet vill erinra om att statens institut för läromedel bl. a. har till uppgift att granska läromedel i samhällsorienterande ämnen.

Utskottet anser sammanfattningsvis att vissa åtgärder redan vidtagits så att förutsättningar finns för att förbättra skolans samlevnadsundervisning också när det gäller frågor om homosexualitet. Utskottet förutsätter att skolöverstyrelsen noga följer utvecklingen och bedömer vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra skolans samlevnadsundervisning.

Enligt utskottets uppfattning saknas således anledning att utfärda tvingande anvisningar om hur undervisningen om homosexualitet och homosexuellas situation skall bedrivas inom ungdomsskolan eller inom andra utbildningar. Utskottet förutsätter emellertid att ansvariga myndigheter arbetar vidare med dessa frågor så att studerande på olika nivåer får korrekt och fördomsfri information på området. Detta är viktigt bl. a. för det bemötande homosexuella kommer att få inte minst inom hälso- och sjukvården. Det är också viktigt att även skolhälsovårdens personal och personalen vid de s. k. ungdomsmottagningarna får adekvat utbildning så att de kan ge homosexuella elever och ungdomar det stöd och den hjälp de behöver för sin personlighetsutveckling. Utskottet vill slutligen också erinra om att i det aviserade uppdraget till socialstyrelsen bl. a. avses ingå att följa utvecklingen vad beträffar informationen till och om homosexuella och om homosexualitet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion So151 yrkande 4 (vpk).

I *motion So155 av Lars Ahlmark m. fl. (m)* begärs förslag rörande ombudsman mot etnisk diskriminering i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 2*). Motionärerna anför att sedan utredningen om de homosexuellas situation avslutat sitt arbete har en särskild befattning som ombudsman mot etnisk diskriminering inrättats. Begreppet etnisk diskriminering har i lagen givits den breda betydelsen att omfatta missgynnade på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Då såväl i utredningens som i propositionens förslag en anknytning skett till diskrimine-

ringsbestämmelser för just de nämnda grupperna, ter det sig enligt motionärernas uppfattning naturligt att bevakningsområdet för ombudsmannen mot etnisk diskriminering vidgas till att omfatta även homosexuella. Regeringen bör ges i uppdrag att för riksdagen framlägga förslag med denna innebörd.

I propositionen (1985/86:98) om invandrarpolitiken redovisades att etnisk diskriminering förekommer från såväl enskilda som företag, organisationer och institutioner. Det ansågs dock inte möjligt att införa sanktionerade förbudsregler mot etnisk diskriminering i arbetslivet inom ramen för vare sig straffrätten eller arbetsrätten.

Ett ämbete som ombudsman med uppgift att genom olika åtgärder motverka etnisk diskriminering i arbetslivet och på andra områden av samhällslivet inrättades i stället i samband med att lagen (1986:442) mot etnisk diskriminering infördes. Diskrimineringsombudsmannens uppgift är dels att i individuella fall ge råd, dels att på ett generellt plan bl. a. genom överläggningar och information arbeta för att gällande rättsregler på området iakttas och för att kartlägga behovet av ytterligare åtgärder mot etnisk diskriminering. Utgångspunkten för ombudsmannens verksamhet blir de rättsregler som gäller i dag.

Utskottet konstaterar att ett av skälen till inrättandet av ett ämbete som diskrimineringsombudsman var att man kunnat konstatera att etnisk diskriminering förekommer i en inte ringa omfattning. Den diskriminering av homosexuella som förekommer i vårt land är dock ofta dold och måste enligt utskottets mening främst angripas genom information och upplysning, som kan påverka negativa attityder och undanröja olika felaktiga föreställningar om homosexualitet. Vikten av ett långsiktigt informationsarbete på detta område betonas i propositionen.

Utskottet vill vidare erinra om det uppdrag regeringen avser att lämna socialstyrelsen att särskilt följa utvecklingen vad beträffar förekomsten av diskriminering av homosexuella. Styrelsen skall återkommande rapportera till regeringen, som enligt propositionen har det yttersta ansvaret för samordningen av insatser för homosexuella. Detta uppdrag fyller enligt utskottets mening delvis samma funktion som en diskrimineringsombudsman. Utskottet anser att utfallet av dessa åtgärder bör avvaktas. För närvarande finns således inte skäl för något riksdagens initiativ i frågan. Utskottet avstyrker därför motion So155 (m) yrkande 2.

I *motion So152 av Roland Sundgren (s)* hemställs att riksdagen med anknytning till relevanta delar av utredningen Homosexuella och samhället samt med syfte att undanröja skilda former av diskriminering uttalar att samhället öppet bör acceptera och stödja de homosexuella (*yrkande 1*).

Riksdagen uttalade som nämnts inledningsvis redan 1973 att samlevnad mellan två parter av samma kön är en från samhällets sida fullt acceptabel samlevnadsform. I sitt betänkande SoU 1976/77:37 ansåg socialutskottet att det var självfallet att samhället borde söka motverka öppen och förtäckt diskriminering av homosexuella inom alla samhällssektorer. Den undersökning om de homosexuellas situation som samtidigt begärdes skulle även innefatta frågan om vilka åtgärder som kunde behöva vidtas för att undanröja kvarvarande diskriminering av homosexuella. Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

I de allmänna utgångspunkterna för den nu föreliggande propositionen slås fast att homosexuella inte skall diskrimineras och att alla former av diskriminering aktivt bör motarbetas. För att det sålunda uppställda målet skall uppnås föreslås i propositionen lagstiftningsinsatser, ett uppdrag till socialstyrelsen att följa utvecklingen särskilt beträffande förekomsten av diskriminering samt att samordna informationsinsatserna för att motverka diskriminering och dessutom ett särskilt bidrag till de homosexuellas organisationer för arbete på riksplanet.

Enligt utskottets uppfattning är syftet med motionsyrkandet väl tillgodosett genom riksdagens tidigare uttalanden i frågan samt den nu aktuella propositionen. Yrkandet påkallar därför inte någon riksdagens åtgärd. Motion So152 (s) yrkande 1 avstyrks således.

Forskning om homosexualitet

I *motion 1986/87:So152 av Roland Sundgren (s)* anförs att forskning om homosexualitet är i det närmaste obefintlig i Sverige, medan den i vissa andra länder, såsom Nederländerna, har fått en etablerad plats i form av tvärvetenskapliga projekt och professurer vid flera universitet. Forskning om homosexualitet utgör uppenbarligen en form av eftersatt sektorsforskning som bör prioriteras och få särskilt stöd på samma sätt som t. ex. kvinnoforskning. Samhället behöver skaffa sig en mycket bredare kunskap om de homosexuella och deras situation i Sverige än vi för närvarande har. Riksdagen bör därför hemställa hos regeringen att frågan särskilt beaktas i kommande forskningspropositioner (*yrkande 2*).

Utredningen föreslog i sitt betänkande bl. a. att forskningsrådsnämnden skulle få i uppdrag att starta forskningsprojekt i något eller några av ämnena homofobi, homosexuellas livssituation eller homosexuellas historia.

I propositionen anförs (s. 22) att det finns behov av forskning om homosexualitet och de homosexuellas situation. Socialministern avvisar dock liksom bl. a. forskningsrådsnämnden utredningens förslag om ett särskilt uppdrag till forskningsrådsnämnden. Socialministern anser att forskning om homosexualitet bör ske inom en vidare ram och att eventuella forskningsprojekt får bedömas enligt sedvanliga kvalitets- och relevanskriterier. Socialstyrelsen bör inom uppdraget följa även utvecklingen på forskningsområdet.

Utskottet delar åsikten att det finns ett behov av forskning på området, vilket även understryks i propositionen. Socialstyrelsen kommer inom ramen för sitt uppdrag att följa utvecklingen på forskningsområdet. Mot bakgrund härav är enligt utskottets mening ett sådant riksdagsinitiativ som förordas i motionen obehövligt. Utskottet avstyrker därför motion So152 (s) yrkande 2.

Stöd åt de homosexuellas organisationer

I propositionen anförs (s. 27–28) att den verksamhet som de homosexuellas organisationer bedriver har en mycket stor betydelse. Deras verksamhet omfattar en rad olika områden och inte minst i informationshänseende har de

en viktig uppgift. Den största av de homosexuellas organisationer är riksförbundet för sexuellt likaberättigande – RFSL – som har ett vittförgrenat nät av lokalavdelningar. Därutöver finns andra organisationer med exempelvis politisk eller religiös anknytning.

Socialministern förordar att de homosexuellas organisationer ges organisationsstöd för det arbete som är att hänföra till riksnivån. För budgetåret 1987/88 föreslås organisationsstöd utgå med 500 000 kr. och anvisas från femte huvudtitelns anslag H 4. Utvecklings- och försöksverksamhet. Medlen avses fördelas av socialstyrelsen.

Utskottet har erfarit att avsikten är att stödet i fortsättningen skall utgå från anslaget för bidrag till organisationer.

Utskottet tillstyrker de angivna riktlinjerna för stödet till de homosexuellas organisationer.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *diskrimineringsförbud i regeringsformen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So151 yrkande 3 delvis,

2. beträffande *ändrade regler om hets mot folkgrupp*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So151 yrkande 3 delvis,

3. beträffande *uppföljning av reglerna om hets mot folkgrupp*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So155 yrkande 1,

4. beträffande *olaga diskriminering*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1986/87:So154 yrkande 1 delvis och motion 1986/87:So156 yrkande 1 delvis antar 16 kap. 9 § i förslaget till lag om ändring i brottsbalken,

5. beträffande *åtalsregeln vid förolämpning*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motion 1986/87:So154 yrkande 1 delvis och motion 1986/87:So156 yrkande 1 delvis antar 5 kap. 5 § i förslaget till lag om ändring i brottsbalken,

6. beträffande *lagförslaget*

att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i brottsbalken i den mån det inte behandlats under mom. 4 och 5,

7. beträffande *diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So151 yrkande 3 delvis,

8. beträffande *lydelsen av 3 § utlänningslagen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So153 yrkande 1,

9. beträffande *uppföljning av regler om asylrätt*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So155 yrkande 4,

10. beträffande *internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So153 yrkande 2,

11. beträffande *anvisningar för upplysningsarbetet*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So151 yrkande 4.

12. beträffande *en diskrimineringsombudsman*
att riksdagen avslår motion 1986/87:So155 yrkande 2,

13. beträffande *ett samhällets stöd till de homosexuella*
att riksdagen avslår motion 1986/87:So152 yrkande 1,

14. beträffande *forskning om homosexualitet*
att riksdagen avslår motion 1986/87:So152 yrkande 2,

15. beträffande *stöd till de homosexuellas organisationer*
att riksdagen godkänner de riktlinjer för stöd till de homosxuellas organisationer som förordas i propositionen bilaga 1,

16. att riksdagen beslutar att vad i övrigt anförts i propositionen bilaga 1 inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Stockholm den 12 maj 1987

På socialutskottets vägnar

Evert Svensson

Närvarande: Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Aina Westin (s), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingvar Eriksson (m), Erik Janson (s), Claes Rensfeldt (s), Göran Ericsson (m) och Kjell-Arne Welin (fp).

Reservationer

1. Diskrimineringsförbud i regeringsformen (mom. 1 i hemställan)

av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 7 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att regeringsformen innehåller bestämmelser som innebär att myndigheterna i sin verksamhet skall beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § RF) samt att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet (1 kap. 2 § RF). Det finns emellertid inte några bestämmelser som uttryckligen motverkar att homosexuella, enskilda eller som grupp, utsätts för en särbehandling som inte står i överensstämmelse med dessa bestämmelser. I propositionen föreslås en viss förbättring vad gäller relationen mellan enskilda medborgare genom utvidgningen av bestämmelsen om olaga diskriminering. Enligt utskottets mening krävs emellertid ett uttryckligt skydd för homosexuella även i relationen mellan medborgare och det offentliga. Utskottet anser därför att regeringen bör lägga fram förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser i regeringsformen till skydd för homosexuella. Detta bör riksdagen med anledning av motion So151 (vpk) yrkande 3 (delvis) ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *diskrimineringsförbud i regeringsformen*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:151 yrkande 3 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Ändrade regler om hets mot folkgrupp m. m. (mom. 2 och motiveringen till mom. 3 i hemställan)

av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 9 som börjar med "Utskottet konstaterar" och som slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare konstaterat att varken nu gällande eller i propositionen föreslagna lagregler motverkar att homosexuella som grupp utsätts för diskriminering. Enligt utskottets mening krävs även ett sådant skydd. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att avvägningen mellan skydd mot framställning som innefattar hot eller missaktning och tryckfrihetens krav har lett till att anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse i dessa sammanhang kriminaliserats. Enligt utskottets uppfattning föreligger inga faror för yttrandefriheten om även anspelning på homosexuell läggning förs in under straffbestämmelsen. Utskottet anser således att regeringen bör lägga fram förslag till införande av anti-diskrimineringsbestämmelser avseende homosexuella också i bestämmelsen om hets mot folkgrupp och i tryckfrihetsförordningen. Detta bör riksdagen med bifall till motion So151 (vpk) yrkande 3 (delvis) ge regeringen till känna.

Genom vad utskottet sålunda anfört är syftet med motion So155 (m) yrkande 1 tillgodosett. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *ändrade regler om hets mot folkgrupp*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:151 yrkande 3 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Olaga diskriminering (mom. 4 i hemställan)

av Ingvar Eriksson (m) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet som börjar på s. 10 med "Utskottet ansluter" och som slutar på s. 11 med "yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Diskriminering av homosexuella genom bestämmelser i lagar eller förordningar förekommer inte i Sverige. Inte heller synes faktisk diskriminering i vardagslivet vara särskilt utbredd. Enligt utskottets mening bör bestämmelsen om olaga diskriminering inte utvidgas till att omfatta nya grupper om detta inte är motiverat av att dessa utsätts för diskriminering. Det kan, enligt utskottets uppfattning, heller inte uteslutas att ett sådant utpekande av en viss grupp som propositionens lagförslag innebär, i praktiken skulle leda till ökad diskriminering.

Utskottet vill i sammanhanget påpeka att många andra minoritetsgrupper, t. ex. fysiskt eller psykiskt handikappade, saknar och även framdeles skulle komma att sakna ett sådant skydd mot diskriminering, som i propositionen föreslås för gruppen homosexuella. Enligt utskottets mening saknas således anledning att ensidigt utvidga bestämmelsen om olaga diskriminering till att omfatta homosexuella. Utskottet avstyrker sålunda propositionens förslag såvitt avser bestämmelsen om olaga diskriminering (BrB 16 kap. 9 §) och tillstyrker motionerna So154 (m) och So156 (c) såvitt nu är i fråga (båda yrkande 1 delvis).

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *olaga diskriminering*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:So154 yrkande 1 delvis och motion 1986/87:So156 yrkande 1 delvis avslår i propositionen framlagt förslag till lydelse av 16 kap. 9 § brottsbalken,

4. Åtalsregeln vid förolämpning (mom. 5 i hemställan)

av Ingvar Eriksson (m) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 11 som börjar med "Utskottet vill" och som slutar med "yrkande 1 (delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan avstyrkt att bestämmelsen om olaga diskriminering skall utvidgas till att omfatta även homosexuella. Med hänvisning härtill samt mot bakgrund av den alltjämt tämligen restriktiva hållningen mot att föra ärekränkningsbrott under allmänt åtal, avstyrker utskottet att åtalsregeln vid förolämpning utvidgas till att omfatta förolämpning med anspelning på homosexuell läggning. Utskottet tillstyrker alltså motionerna So154 (m) och So156 (c) såvitt nu är i fråga (båda yrkande 1 delvis).

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *åtalsregeln vid förolämpning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:So154 yrkande 1 delvis och motion 1986/87:So156 yrkande 1 delvis avslår i propositionen framlagt förslag till lydelse av 5 kap. 5 § brottsbalken,

5. Lagförslaget (mom. 6 i hemställan)

av Ingvar Erikssom (m) som – under förutsättning av bifall till reservationerna 3 och 4 – anser att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande *lagförslaget*

att riksdagen avslår i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i brottsbalken i den mån det inte behandlats under mom. 4 och 5,

6. Diskriminering i arbetslivet (mom. 7 i hemställan)

av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 12 som börjar med "Utskottet delar" och som slutar med "diskriminering i arbetslivet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det inte självklart att en fackorganisation effektivt ställer upp för en homosexuell medlem. Det är heller inte säkert att en fackorganisations stöd räcker för att undanröja diskriminering av en homosexuell i arbetslivet. Enligt utskottets mening bör därför regeringen lägga fram förslag till anti-diskrimineringsbestämmelser avseende homosexuella i arbetslivet. Detta bör riksdagen med anledning av motion So151 (vpk) yrkande 3 (delvis) ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:So151 yrkande 3 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Lydelsen av 3 § utlänningslagen (mom. 8 i hemställan)

av Per Arne Aglert (fp), Inga Lantz (vpk) och Kjell-Arne Welin (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 14 som börjar med "Socialutskottet konstaterar" och som slutar med "So153 (fp) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Socialutskottet konstaterar att en homosexuell person som förföljs i sitt hemland på grund av sin homosexuella läggning visserligen i praxis beviljas uppehållstillstånd enligt 31 § utlänningsförordningen i Sverige av humanitära skäl. Däremot anses likaledes i praxis 3 § utlänningslagen inte vara tillämplig, varför personen inte får flyktingstatus med därav följande särskilda skydd mot verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut. Med tanke på den förföljelse som i vissa länder från tid till annan riktas mot homosexuella anser utskottet, att homosexuella som, på grund av sin homosexuella läggning, utsätts för förföljelse som riktar sig mot personens liv eller frihet eller som annars är av svår beskaffenhet (politisk förföljelse), skall omfattas av flyktingbegreppet. Utskottet tillstyrker således motion So153 (fp) yrkande 1.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande *lydelsen av 3 § utlänningslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:So153 yrkande 1 antar det i *bilaga 2* upptagna och såsom *Reservanternas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1980:376),

8. Internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar (mom. 10 i hemställan)

av Per Arne Aglert (fp), Inga Lantz (vpk) och Kjell-Arne Welin (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 15 som börjar med "Av det anförda" och som slutar med "So153 (fp) yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Möjligheterna för förföljda homosexuella att få stanna i länder dit de flyr är ofta begränsade därför att länderna diskriminerar dem i sin lagstiftning.

Utskottet anser därför att det behövs ett svenskt initiativ på internationell nivå för att lösa frågorna om homosexuella flyktingar. Detta bör riksdagen med anledning av motion So153 (fp) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:So153 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Anvisningar för upplysningsarbetet (mom. 11 i hemställan)

av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet som börjar på s. 16 med "Utskottet vill" och som slutar på s. 17 med "yrkande 4 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Den handledning som finns för samlevnadsundervisningen i skolan används enligt vad utskottet erfarit knappast alls av lärarna. Enligt utskottets mening kan man inte utgå ifrån att det nyligen utarbetade servicematerialet till handledningen på ett avgörande sätt kommer att förbättra situationen. I propositionen anförs att det i första hand ankommer på skolans egna myndigheter att informera lärarkåren om att materialet existerar. Detta är emellertid enligt utskottets mening inte tillräckligt.

För att garantera att undervisningen om homosexualitet och homosexuellas situation bedrivs på ett sätt och i en omfattning så att den på ett djupare plan motarbetar vanföreställningar och fördomar om homosexualitet samt ger unga homosexuella stöd för sin identitet och personlighetsutveckling, krävs enligt utskottets mening att varje skolstyrelse tillställs direkta anvisningar och utövar den tillsyn som garanterar att frågan tas upp på sakkunnigt sätt i undervisningen. På motsvarande sätt måste man göra inom hälso- och sjukvården. Detta bör riksdagen med anledning av motion So151 (vpk) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa

11. beträffande *anvisningar för upplysningsarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:So151 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

I propositionen framlagda lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § och 16 kap. 9 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
5 §[1]	
Brott som avses i 1–3 §§ får *ej* åtalas av annan än målsägande. *Förtal och grovt förtal får dock åtalas av åklagare, om målsägande angiver brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. Under samma förutsättningar får allmänt åtal väckas för förolämpning mot någon i eller för hans myndighetsutövning eller förolämpning mot någon med anspelning på hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse.*	Brott som avses i 1–3 §§ får *inte* åtalas av annan än målsägande. *Om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt, får dock åklagare åtala för* *1. förtal och grovt förtal,* *2. förolämpning mot någon i eller för hans myndighetsutövning,* *3. förolämpning mot någon med anspelning på hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller* *4. förolämpning mot någon med anspelning på att han har homosexuell läggning.*
Har förtal riktats mot avliden, *må* åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl *finnes* påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.	Har förtal riktats mot avliden, *får* åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl *anses* påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.
Innebär brott som avses i 1–3 §§, att någon genom *förgripelse å* främmande makts statsöverhuvud som vistas *här i riket* eller *å* främmande makts representant *här i riket* kränkt den främmande makten, *må* brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som *stadgas* i första stycket. Åtal får dock *ej* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill.	Innebär brott som avses i 1–3 §§, att någon genom *att förgripa sig på en* främmande makts statsöverhuvud som vistas *i Sverige* eller *på en* främmande makts representant *i Sverige har* kränkt den främmande makten, *får* brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som *föreskrivs* i första stycket. Åtal får dock *inte* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen *har* bemyndigat därtill.

[1] Senaste lydelse 1982:271.

16 kap.

9 §[2]

En näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom till handa på de villkor som näringsidkaren i sin verksamhet tillämpar i förhållande till andra, skall dömas för olaga diskriminering till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket om en näringsidkare tillämpas också på den som är anställd i näringsverksamhet eller annars handlar på en näringsidkares vägnar samt på den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag.

För olaga diskriminering dömes även anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning och medhjälpare till sådan anordnare, om han diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att vägra honom tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra.

Om någon som avses i första–tredje styckena på sätt som där sägs diskriminerar annan på grund av att denne har homosexuell läggning, döms likaledes för olaga diskriminering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

[2] Senaste lydelse 1986:444.

I reservation nr 7 framlagt lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i utlänningslagen (1980:376)

Härigenom föreskrivs att 3 § utlänningslagen (1980:376) skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelse	*Reservanternas förslag*
3 §	
En flykting skall inte utan synnerliga skäl vägras fristad i Sverige, om han behöver sådant skydd.	
Med flykting avses en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.	Med flykting avses en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av *homosexualitet eller* sin religiösa eller politiska uppfattning och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

Med förföljelse avses sådan i andra stycket angiven förföljelse som riktar sig mot utlänningens liv eller frihet eller som annars är av svår beskaffenhet (politisk förföljelse).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Propositionen 1
Motioner 2
Utskottet 3
Bakgrund 3
Vissa lagstiftningsåtgärder för att motverka diskriminering 6
Diskrimineringsförbud i regeringsformen 6
Bestämmelserna om hets mot folkgrupp 8
Olaga diskriminering 9
Åtalsregeln vid förolämpning 11
Diskriminering i arbetslivet 12
Asylrätt m. m. 12
Allmänna åtgärder 15
Forskning om homosexualitet 19
Stöd åt de homosexuellas organisationer 19
Hemställan 20
Reservationer 21
1 Diskrimineringsförbud i regeringsformen (mom. 1 i hemställan) av vpk 21
2 Ändrade regler om hets mot folkgrupp m. m. (mom. 2 och motiveringen till mom. 3 i hemställan) av vpk 22
3 Olaga diskriminering (mom. 4 i hemställan) av Ingvar Eriksson (m) 22
4 Åtalsregeln vid förolämpning (mom. 5 i hemställan) av Ingvar Eriksson (m) 23
5 Lagförslaget (mom. 6 i hemställan) av Ingvar Eriksson (m) 23
6 Diskriminering i arbetslivet(mom. 7 i hemställan) av vpk 23
7 Lydelsen av 3 § utlänningslagen (mom. 8 i hemställan) av fp och vpk 24
8 Internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar (mom. 10 i hemställan) av fp och vpk 24
9 Anvisningar för upplysningsarbetet (mom. 11 i hemställan) av vpk 25
Bilaga 1: I propositionen framlagda lagförslag 26
Bilaga 2: I reservation nr 7 framlagt lagförslag 28